

Ekstraordinært rådsmøde (udenrigsanliggender) den 10. januar 2020 - bidrag til samlenotat

Seneste udvikling i Irak og muligheder for deeskalering i regionen

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På det ekstraordinære rådsmøde (udenrigsanliggender) den 10. januar 2020 forventes en drøftelse af den seneste udvikling i Irak og regionen. Det forventes, at EU-kredsens drøftelse vil fokusere på den forværrede situation i Irak og de regionale spændinger, samt hvordan EU kan spille en større rolle som brobygger i den aktuelle, skrøbelige situation. Dertil forventes en drøftelse af status for atomaftalen med Iran. Situationen er fortsat flydende og kan udvikle sig med kort varsel.

2. Baggrund

Rådet forventes at drøfte situationen i Mellemøsten og især Irak og Iran i kølvandet på udviklingen i Irak, det amerikanske droneangreb den 3. januar 2020 samt de iranske missilangreb den 8. januar 2020.

Den 27. december blev en irakisk militærbase med koalitionstilstedeværelse nær Kirkuk i det nordlige Irak udsat for raketangreb. Angrebet, der ifølge USA blev gennemført af den irakiske shiamilitis Kata'ib Hezbollah (KH) – der er en del af de såkaldte Popular Mobilization Units, som i princippet er underlagt den irakiske regerings kontrol – dræbte en civil amerikansk statsborger, ligesom det sårede fire amerikanere og to irakere. Som respons bombede USA den 29. december fem separate KH-mål i Irak og Syrien. KH har tætte bånd til Iran, som USA offentligt har tilskrevet ansvaret for angrebet den 27. december.

Natten til den 3. januar gennemførte USA på ordre fra præsident Trump et droneangreb ved Bagdad lufthavn, som dræbte Qassam Soleimani, lederen af den iranske revolutionsgardes eksterne gren, "Al Quds force". Abu Mahdi al-Muhandis, leder af Kata'ib Hezbollah og næstkommanderende for de irakiske Popular Mobilization Forces (PMU) blev også dræbt ved angrebet. Fra amerikansk side har man angivet, at angrebet blev gennemført for at modgå konkrete trusler imod amerikanske interesser. Natten til den 8. januar svarede Iran igen i form af missilangreb mod baser i Irak, herunder al-Assad basen, hvor danske soldater befinder sig.

På opfordring fra Iraks premierminister Adil Abdul-Mahdi vedtog det irakiske parlament den 5. januar 2020 en ikke-bindende resolution, som opfordrer til, at invitationen til international støtte til at bekæmpe ISIL trækkes tilbage, og at den irakiske regering arbejder for at sætte en stopper for fremmede styrkers tilstedeværelse i Irak. Den irakiske regering har endnu ikke truffet beslutning om opfølgning på resolutionen. Udviklingen kan få væsentlige konsekvenser for kampen mod ISIL, herunder troppetilstedeværelsen i regionen.

Den 6. januar annoncerede Iran som ventet den femte overskridelse af atomaftalens (JCPOA's) bestemmelser. Skridtet indebærer, at Iran ikke længere vil acceptere atomaftalens begrænsninger på atomprogrammet. Iran er dog ikke trådt ud af aftalen, og man vil fastholde samarbejdet med det Internationale Atomagentur IAEA, som således fortsat forventes at have adgang til at overvåge atomprogrammet som hidtil.

3. Formål og indhold

Formålet med drøftelsen er i) at drøfte situationen og dens mulige konsekvenser for Europa, ii) at konsolidere en fælles EU-linje om situationen og iii) at identificere EU's mulige handlemuligheder for at bidrage til deeskalering og fremme dialog. Dertil forventes en drøftelse af de seneste iranske udmeldinger ift. atomaftalen.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet, erhvervslivet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes fortsat bred enighed om, at deeskalering og dialog er afgørende i den nuværende ustabile situation, og at alle parter må udvise tilbageholdenhed. Der forventes dertil enighed om, at EU – som tæt nabo til regionen med relationer til mange forskellige regionale aktører – kan og bør spille en vigtig rolle som brobygger og i at fremme regional dialog. Endelig forventes en genbekræftelse af EU's støtte til atomaftalen som fortsat værende en central europæisk sikkerhedsinteresse, koblet med opfordring til, at Iran ruller sine overtrædelser tilbage og igen efterlever alle aftalens bestemmelser.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter EU's tilgang i Irak, Iran og regionen og finder det centralt, at EU står samlet. Regeringen deler læsningen af, at stabiliteten i Irak er vigtig for stabiliteten i Mellemøsten og i Europa. Især kampen mod ISIL er essentiel for fortsat stabilitet og sikkerhed i regionen og for Europa, og det er påkrævet at koalitionen indsats i Irak i videst muligt omfang holdes adskilt fra konflikten mellem USA og Iran. Regeringen mener, at EU har en vigtig rolle at spille i Irak og i regionen for at fremme dialog. Danmark vil arbejde for, at EU påtager sig en central rolle i de regionale deeskalerings- og dialogbestræbelser, for enighed om konkrete handlingsspor mhp.

at fremme dialog og for, at der sikres synergi mellem EU's og medlemsstaternes bestræbelser i denne retning.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen er fsva. Irak senest blevet forelagt for Folketingets Europaudvalg i juli 2019 og er fsva. regionale udviklinger og atomaftalen senest blevet forelagt for Folketingets Europaudvalg i oktober 2019.